

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Відділ зберігання фонду, обслуговування користувачів
та соціокультурної діяльності

#працюємо для перемоги

УКРАЇНСЬКОМОВНІ ВИДАННЯ 19 – ПОЧ. 20 СТ. У ФОНДІ ДНПБ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Київ, 2025

Тарас Григорович
Шевченко
(1814 – 1861)

Іван Якович Франко
(1856 – 1916)

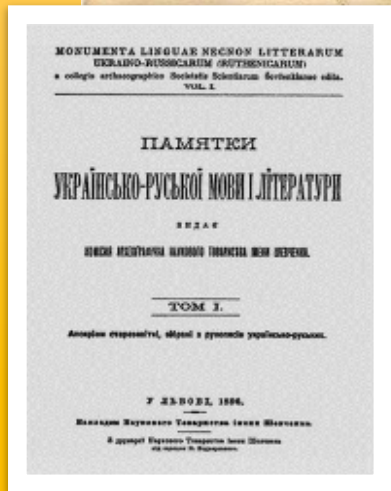
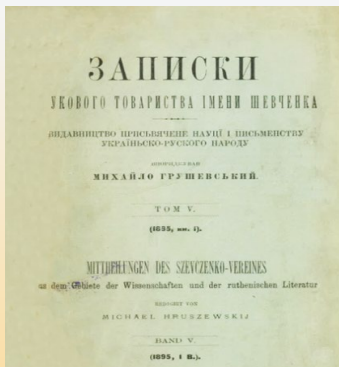

Леся Українка
(1871 – 1913)

Український національний рух, започаткований наприкінці XVIII століття на теренах Російської та Австро-Угорської імперій, упродовж XIX–XX століть перетворився на один із найактивніших національних рухів Європи. У цей період точилася інтенсивна боротьба за українську національну ідентичність і право на самовизначення, що знайшло яскраве відображення в українській літературі. Попри численні заборони, літературний процес ознаменувався появою творів, сповнених патріотизму, закликів до свободи та боротьби за державність. Ці твори сприяли формуванню національної свідомості, збереженню й популяризації української мови та культури, а також ідеї незалежності.

Українські письменники активно використовували народну мову й фольклор, зверталися до історичного минулого, висвітлювали соціальні проблеми та життя простого люду, розвивали різні літературні жанри. Саме в цей час творили такі визначні постаті українського літературного відродження, як Іван Котляревський, Маркіян Шашкевич, Пантелеймон Куліш, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка.

У XIX столітті розпочався процес створення української навчальної літератури, що відображала прагнення до національного відродження й освіти рідною мовою. З'являються підручники, букварі, граматики та інші навчальні посібники, які сприяли поширенню знань серед українського населення. До створення навчальної літератури долучалися не лише педагоги, а й відомі українські письменники, що значно підвищувало її якість і популярність. У другій половині XIX століття починає з'являтися наукова література українською мовою — книги, збірники, літописи. Важливу роль у цьому процесі відіграло Літературне товариство імені Т. Шевченка, засноване у 1873 році у Львові, яке в 1892 році отримало назву Наукове товариство імені Шевченка (НТШ). Це товариство стало осередком провідної наукової думки і виконувало функції своєрідної академії наук.

Особливої ваги діяльність НТШ набула в період головування Михайла Грушевського (1897–1913). Саме тоді активізувалося видання численних серійних і монографічних праць, було придбано кілька великих будинків, розпочато створення музеїв, бібліотеки та архіву. У той час, коли українське друковане слово зазнавало заборон у підросійській Україні, НТШ розгорнуло масштабну видавничу діяльність на власній поліграфічній базі, зокрема випуск головного періодичного видання — **«Записок НТШ»**.

Окрім «Записок», було започатковано низку інших серійних видань, зокрема у 1895 році — **«Пам'ятки українсько-руської мови і літератури»** (8 томів), **«Етнографічний збірник»** (40 томів), **«Матеріали до українсько-руської етнології»** (22 томи). У 1897 році вперше в історії українського народу з'явилося серійне україномовне видання в галузі природничих і технічних наук — **«Збірник Математично-природописно-лікарської секції»**, а також окремо **«Лікарський збірник»**. Саме на сторінках цих видань закладалися основи української наукової, медичної та технічної термінології, що стало визначним внеском у формування української наукової мови.

Михайло
Грушевський,
Голова
Товариства
(1897–1913)

Використано джерела : Українське національне відродження (https://uk.wikipedia.org/wiki/Українське_національне_відродження),
Нова українська література (https://uk.wikipedia.org/wiki/Нова_українська_література) // Вікіпедія. – Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/> ; Історія Наукового товариства ім. Шевченка (<http://ntsh.org/history>)

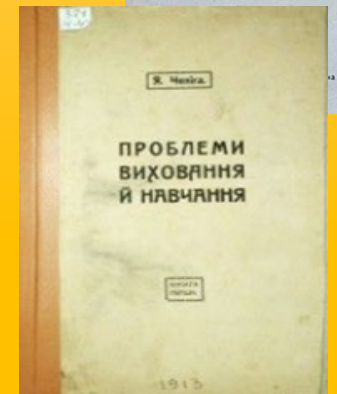
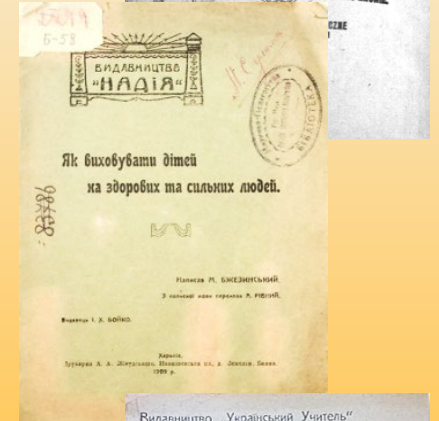
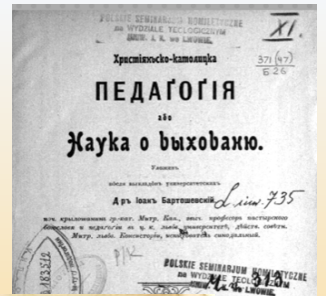
НАУКОВІ ТА НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНІ ПРАЦІ З ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Бартошевський І. Християнсько-католицька педагогія або Наука о вихованню / уклад. І. Бартошевський. – Львів : З печат. А. В. Шийковського, 1909. – 425 с.

Бжезинський М. Як виховувати дітей на здорових та сильних людей / написав М. Бжезинський ; з польської мови переклав А. Рівний ; видавець І. Х. Бойко. – Харків : Надія, 1909 (Друк. А. А. Жмудського). – 42 с.

Шелухин С. Школа за 2000 років до наших часів / С. Шелухин. – Київ : Український учитель, 1911. – 32 с.

Чепіга Я. Проблеми виховання й навчання в світлі науки й практики : зб. психопедагогічних статей. Кн. 1 / Я. Чепіга (Я. Зеленкевич). – Київ : Друк. Першої Київської Артлі Друкарської Справи, 1913. – 156 с.

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

Граматка. – [Б. м.] : В тип. П. А. Кулиша, 1857. – 149 с.

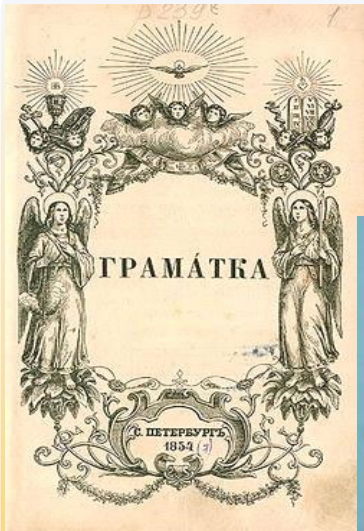
Гаццук М. Українська абетка / М. Гаццук. – [Б. м.] : Друк. Університетська, 1861. – 117 с. : рис.

Барвінський О. Руска читанка для вищої гімназії / уложив О. Барвінський. – Львів : Друк. Ін-ту Ставропігійського, під зарядом С. Гучковського, 1870–1871.

Ч. 1 : Усна словесність. – 1870. – 54 с.

Ч. 2. – 1871. – 474 с.

Смаль-Стоцький С. Руска граматика / уложили С. Смаль-Стоцький, Ф. Гартнер. – Львів : Друк. НТШ під зарядом К. Беднарського, 1893. – 180 с.

Барвінський О. Виймки з народної літератури українсько-руської XIX віку : для вищих клас середніх шкіл. Ч. 2 / уложив О. Барвінський. – 3-тє, попр. вид. – Львів : Друк. НТШ під зарядом К. Беднарського, 1902. – 572 с.

Попович О. Читанка для шкіл народних. Ч. 3. (Для 5. і 6 року науки) / уложив О. Попович. – Відень : Накладом ц. к. вид-ва шкільних книжок, 1908 (Печатано у Кароля Горішека у Відни). – 468 с.

Калитовський О. Географія для середніх шкіл / уложив О. Калитовський. – 2-ге [вид.], перероб. і допов. – Львів : Книгарня Г. Сейфарта, 1912 (З друкарні Якубовського і Сп. у Львові). – 304 с. : з 93 іл. в тексті.

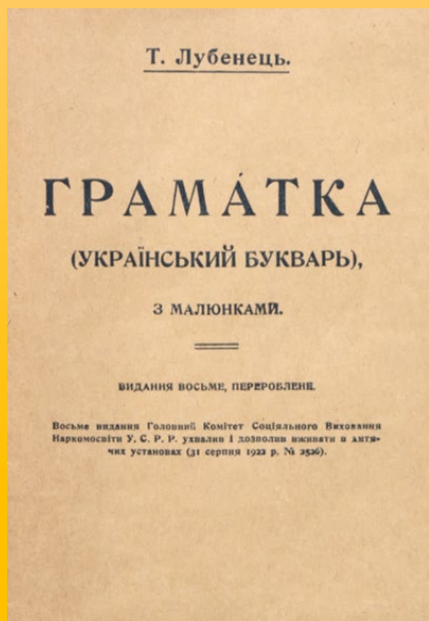
Нечуй-Левицький І. Грамматика Українського языка : для двох нижчих класів гімназій та для двокласних і трьохкласних народних шкіл. Частка 1. Етимологія / І. Нечуй-Левицький. – Київ : Друкарня Другої Артїлі, 1913. – 166, 90, 83 с. (з різн. паг.)

Русова С. Український буквар : по підручнику А. Потебні / уложила С. Русова. – [Б. м.] : [б. в.], 1906. – 36 с.

Русова С. Український буквар : по підручнику А. Потебні / уложила С. Русова. – [Вид. 2-ге]. – Полтава : Видання Полтавської Спілки Споживчих Товариств, 1917 (Електрич. типографія М. Г. Амчиславского). – 32 с. : рис.

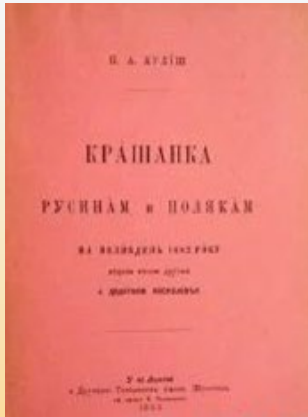

Лубенець Т. Граматка (український буквар), з малюнками / склав Норець (Т. Лубенець). – Вид. 8-ме, перероблене. – Київ : Вид-во Книгарні Е. Череповського, 1917 (Друкарня "І. Чоколов"). – 48 с. : мал.

Тимченко Є. Українська граматика / Є. Тимченко. – [2-ге вид.]. – Київ : Товариство "Час", 1917 [обкл. - 1918] (Друк. Ун-ту св. Володимира Акц. Т-ва друк. і видавн. діла М. Т. Корчак-Новицького). – 168 с.

ІСТОРІЯ ТА ЕТНОГРАФІЯ

Куліш П. А. Крашанка русинам і полякам на Великдень 1882 року / П. А. Куліш. – Вид. типом другим, з додатком посліслов'я. – Львів : З друкарні Товариства імени Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1882. – 40 с.

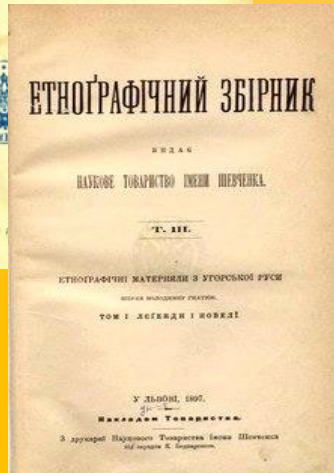

Етнографічний збірник / під ред. М. Грушевського. – Львів : НТШ, 1895–1897.

Т. 1. – 1895. – 188 с. з різн. паг. : портр.

Т. 2. – 1896. – 176 с.

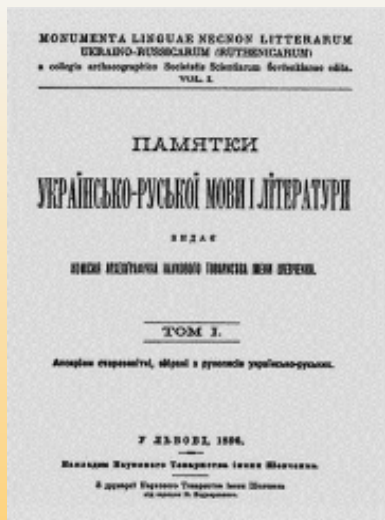
Т. 3 : Етнографічні матеріали з Угорської Руси. Том 1 : Легенди і новели. – 1897. – 236 с.

Дрепер Д. Історія боротьби віри з наукою = History of the conflict between religion and science / написав Д. Дрепер ; переклав із 21-ого англ. вид. М. Павлик. – 2-ге укр. вид. – Львів : З друкарні Уділової, 1904. – 276 с. – Видано коштом Я. Федорчука.

МОВОЗНАВСТВО, ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Памятки українсько-руської мови і літератури / зібрав, упорядкував і пояснив І. Франко. – Львів : Видає Комісія Археографічна НТШ під зарядом К. Беднарського, 1896–1912 (Накладом НТШ).

Т. 1 : Апокрифи і легенди з українських рукописів. Ч. 1. Апокрифи старозавітні. 1896. – 394 с.

Т. 4 : Апокрифи есхатологічні. – 1906. – 524 с.

Т. 5 : Легенди про святих. Ч. 1. З одною подобиною старого друку. – 1910. – 314 с.

Т. 7 : Вірші Єром. Климентія Зиновієва сина. – 1912. – 228 с.

Грінченко Б. Словарь української мови. / зібрала редакція журналу "Київська старовина" ; упорядкував, з додатком власного матеріалу Б. Грінченко. – Київ : Друк. Акційного Товариства Н. Т. Корчак-Новицького, 1907–1909.

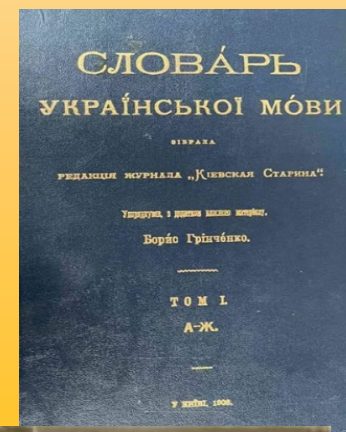
Т. 1 : "А–Ж". – 1907. – 494 с.

Т. 2 : "З – Н". – 1908. – 573 с.

Т. 3 : "О – П". – 1909. – 506 с.

Т. 4 : "Р – Я". – 1909. – 563 с.

Драгоманов М. Листи до Ів. Франка і інших. 1887–1895 / М. Драгоманов ; видав І. Франко. – Львів : Накладом Українсько-Руської видавничої спілки, зареєстрованої спілки з обмеженою порукою, 1908 (З друкарні НТШ під зарядом К. Беднарського). – 431 с.

Пчілка О. Юліуш Словацький : його життя, творчість і зразки творів / писання й переклади О. Пчілки. – Київ : Видання часописі "Рідний край", 1910 (Друкарня 1-ої Київської Друкарської Спілки). – 32 с.

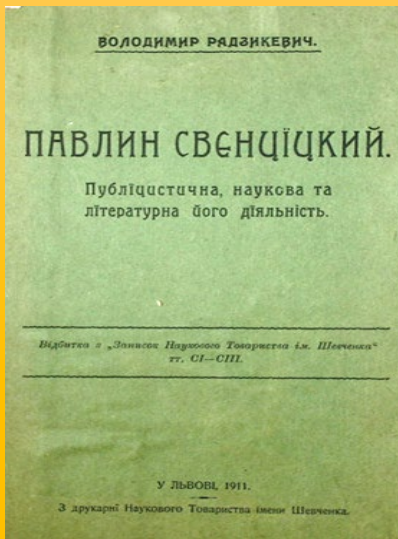
Стешенко І. Історія української драми. Т. 1 / І. Стешенко. – Київ : Друк. Н. Т. Корчак-Новіцького, 1908. – 309 с.

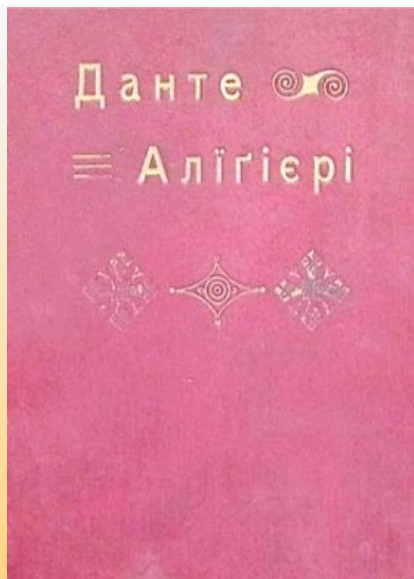

Маковей О. Життєпис Осипа Юрія Гординського-Федьковича / написав О. Маковей // Ю. О. Федькович. Твори / Ю. О. Федькович. – Львів : Друк. НТШ, 1911. – С. 3–15. – (Українсько-руська бібліотека / видає фільольогічна секція НТШ ; т. 8).

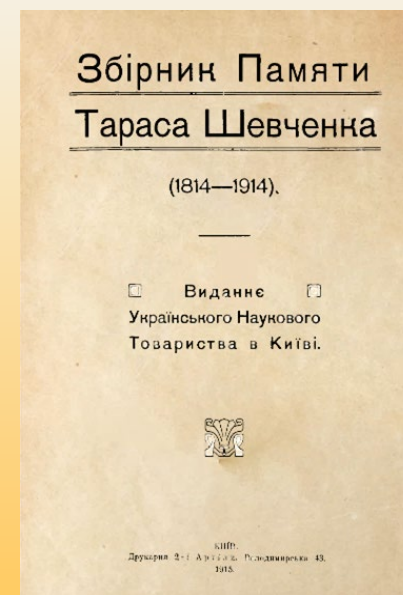
Радзикович В. Павлин Свенціцький. Публіцистична, наукова та літературна його діяльність / В. Радзикович. – Львів : Друк. НТШ, 1911. – 118 с. – (Відбитка з "Записок Наукового Товариства ім. Шевченка" ; тт. CI–CIII).

Франко І. Данте Аліг'єрі : характеристика середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії / укр. мовою зладив І. Франко. – Львів : Товариство прихильників української літератури, науки і штуки, 1913 (Київ : Друк. Київської 2-ї Артїлі). – 246 с.

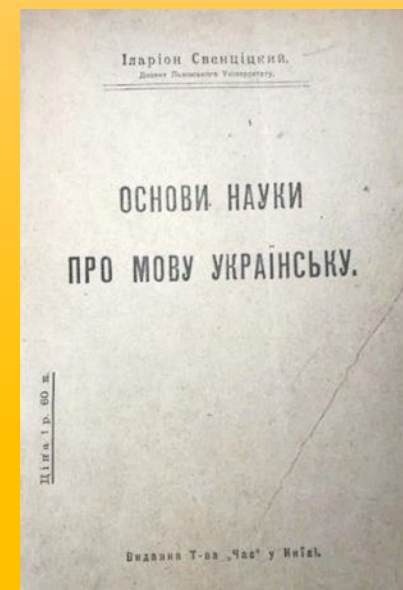
Збірник пам'яті Тараса Шевченка (1814–1914). – Київ : Виданє Українського Наукового Товариства в Києві, 1915 (Друкарня 2-ї Артїлі). – 256 с.

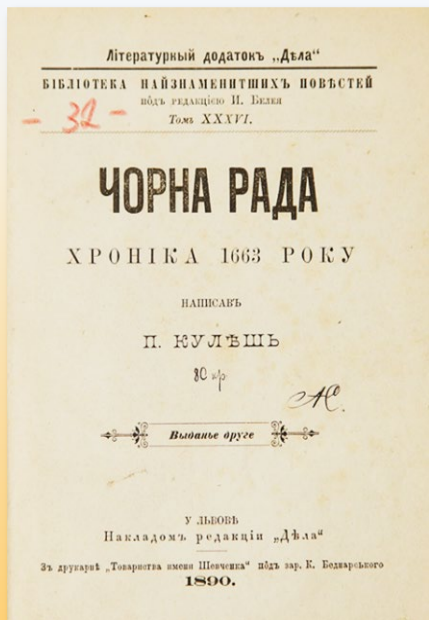

Науменко В. Загальні принципи українського правопису / В. Науменко. – Київ : Укр. школа під орудою С. Русової, Ю. Сірого, Я. Чепіги, С. Черкасенка, 1917 (Друкарня Т-ва "Час"). – 20 с. – (Українська Педагогічна Бібліотека ; № 5).

Свенціцький І. Основи науки про мову українську / І. Свенціцький. – Київ : Вид. т-ва "Час", 1917 (Друк. Університету св. Володимира Акц. Т-ва друк. і видавн. діла Н. Т. Корчак-Новицького). – 70 с.

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА

Котляревский И. П. Виргилієва Енеида : на українську мову перелицевана : 1) Виргилієва Енеида. 2) Наталка Полтавка. 3) Москаль Чарівник. / соч. И. П. Котляревского. – Киев : Типография В. Л. Фронцкевича, 1878. – 408 с. : портр.

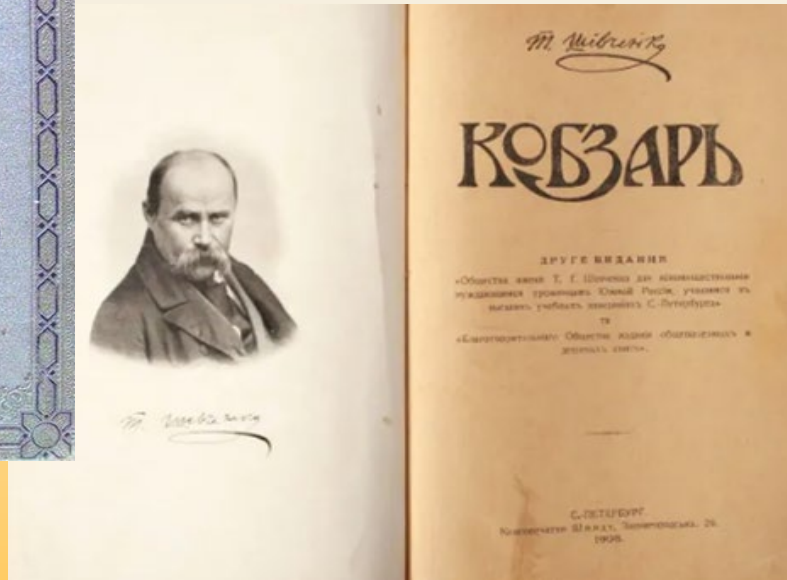
Куліш П. Чорна рада. Хроніка 1663 року / написав П. Кулеш. – Видання друге. – Львів : З друкарні Товариства имени Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1890. – 239 с. – (Бібліотека найзнаменитших повестей : под ред. И. Белея ; т. XXXVI).

Акорди : антологія української лірики від смерті Шевченка : збірник / уклад. І. Франко ; ілюстр. Ю. Панькевич. – Львів : Накладом Українсько-руської видавничої спілки, 1903 (З друкарні НТШ під зарядом К. Беднарського). – 316 с. : іл.

На вічну пам'ять Котляревському : літературний збірник. – Київ : Видавництво "Вік", 1904 (Друкарня П. Барського). – 510 с. : з 17 автотипіями А. Брукмана в Мюнхені.

Шевченко Т. Кобзарь / Т. Шевченко ; [авт. передм. В. Доманицький]. – 2-ге вид. – [Б. м.] : Книгопечатня Шмидт, 1908. – XIV, 634 с. : портр.

Куліш П. Твори. / П. Куліш. – Львів : Виданє товариства "Просьвіта", 1909–1910. (3 друкарні НТШ під зарядом К. Беднарського). – (Руска письменність ; vol. 2).

Т. 2. – 1909. – 559 с.

Т. 5. – 1910. – 560 с.

Т. 6. – 1910. – 700 с.

Котляревський І. П. Твори / твори Івана Котляревського ; під ред., з переднім словом та прим. С. Єфремова. – Київ : Вік, 1909. – 293 с. : іл.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : НТШ.

Зберігаються у фонді: 1895 – Р. 4 т. 5 кн. 1, т. 6 кн. 2, т. 7 кн. 3, т. 8 кн. 4 ; 1896 – Р. 5 т. 9 кн. 1, т. 10 кн. 2 , т. 11 кн. 3 ; 1897 – Р. 6 т. 18 кн. 4, т. 19 кн. 5, т. 20 кн. 6 ; 1898 – Р. 7 т. 21 кн. 1, т. 22 кн. 2, т. 23/24 кн. 3/4, т. 25 кн. 5, т. 26 кн. 6 ; 1899 – Р. 8 т. 27 кн. 1, т. 28 кн. 2, т. 29 кн. 3, т. 30 кн. 4, т. 31/32 кн. 5/6 ; 1900 – Р. 9 т. 33 кн. 1, т. 34 кн. 2, т. 35/36 кн. 3/4 ; 1906 – Р. 15 т. 70 кн. 2, т. 71/72 кн. 3/4, т. 73 кн. 5, т. 74 кн. 6.

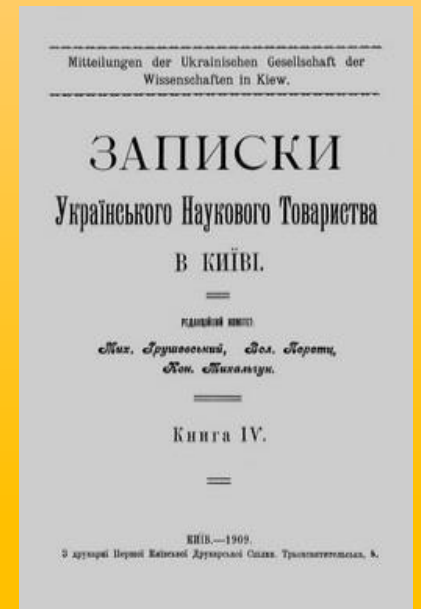
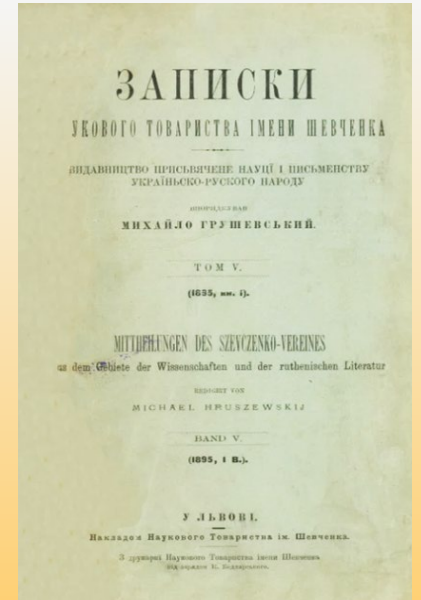
Записки Українського Наукового Товариства в Києві. – Київ : НТШ.

Зберігаються у фонді: 1908 – Кн. 1, 1909 – Кн. 3, 4, 5, 6 ; 1910 – Кн. 7, 8 ; 1911 – Кн. 9 ; 1912 – Кн. 10.

Наша школа : наук.-пед. журнал. – Львів : НТШ.

Зберігаються у фонді: 1909 – [Р. 1] кн. 1/2, 3/4 ; 1910 – Р. 2 кн. 2, 3 ; 1912 – Р. 4 кн. 2, 3 ; 1913 – Р. 5 зш. 2, 3.

Світло : освітній часопис для сім'ї та школи. – Київ : Український учитель.

Зберігаються у фондї: 1910 – Кн. 1 (сентябрь), 2 (октябрь), 3 (ноябрь), 4 (декабрь) ; 1911 – Кн. 5 (январь), 6 (февраль), 7 (март), 8 (апріль), 9 (май) ; 1911 – Р. 2 кн. 1 (сентябрь), 2 (октябрь), 3 (ноябрь), 4 (декабрь) ; 1912 – Р. 2 кн. 5 (январь), 6 (февраль), 7 (март), 8 (апріль), 9 (май) ; 1912 – Р. 3 кн. 1 (сентябрь), 2 (октябрь), 3 (ноябрь), 4 (декабрь) ; 1913 – Р. 3 кн. 5 (январь), 6 (февраль), 7 (март), 8 (апріль), 9 (май) ; 1913 – Р. 4 кн. 2 (октябрь), 3 (ноябрь), 4 (декабрь) ; 1914 – Р. 4 кн. 5 (январь), 6 (февраль), 7/8 (март-апріль), 9 (май).

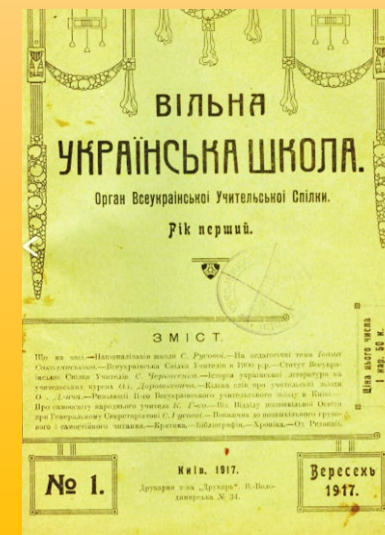
У 2025 р. журнал повністю оцифровано. Ознайомитися з електронними копіями видань можна через Е-бібліотеку на порталі бібліотеки (<https://dnpb.gov.ua/ua/>).

Учитель : пед.-наук. журнал. – Львів : Українське педагогічне товариство.

Зберігаються у фондї: 1909 – Р. 21 ч. 8/9 (май) ; 1910 – Р. 22 ч. 15/16 (серпень), ч. 18/19 (падолист), ч. 23/24 (грудень) ; 1911 – Р. 23 ч. 1/2 (січень), ч. 5/6 (март), ч. 11/12 (червень), ч. 15/16 (серпень) ; 1911 – Р. 24 ч. 2 (жовтень), ч. 4 (грудень) ; 1912 – Р. 24 ч. 5 (січень), ч. 6 (лютий), ч. 7 (март) ; 1912 – Р. 25 ч. 1 (вересень), ч. 2 (жовтень), ч. 3 (падолист), ч. 4 (грудень) ; 1913 – Р. 25 ч. 5 (січень), ч. 6 (лютий), ч. 7 (март), ч. 8 (цвітень), ч. 9 (май), ч. 10 (червень), ч. 11/12 (серпень).

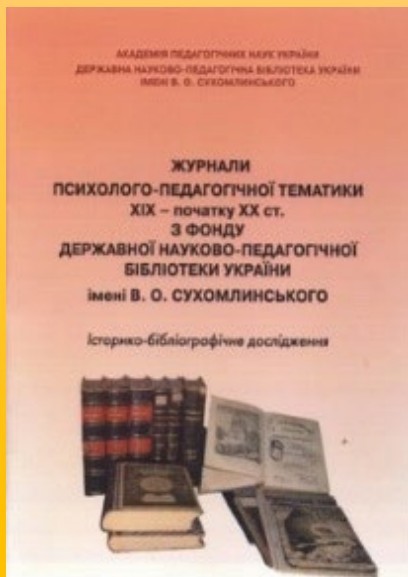
Вільна українська школа : заг.-пед. журнал. – Київ : Друкарь.

Зберігаються у фондї: 1917 (Р. 1) № 1, № 2, № 3/4 ; 1918 (Р. 1) № 5/6, № 7, № 8/9, № 10 ; 1918/19 (Р. 2) № 1, № 2, № 4, № 5, № 6/7, № 8/9, № 10 № 1919/20 (Р. 3) № 1/3, № 4/5.

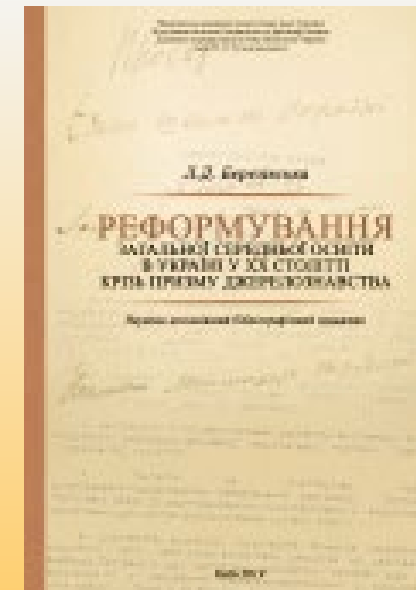
БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ, КАТАЛОГИ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Підручники і навчальні посібники (1748–1917 рр.) з фондів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського для початкових і середніх навчальних закладів : каталог / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Мацібора Н. Г. (відп. за вип.), Жданова Р. С. (бібліогр. ред.) та ін. ; наук. ред. Рогова П. І.]. – Київ : Атіка, 2005. – 384 с. – Доступно також: <https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/catalog.pdf>

Журнали психолого-педагогічної тематики XIX – початку XX ст. з фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського : іст.-бібліогр. дослідження / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд.: Н. Г. Мацібора, В. М. Іващенко, О. Б. Бондарчук [та ін.] ; наук. ред. П. І. Рогова ; наук. консультант Л. В. Сніцарчук. – Київ : Четверта хвиля, 2009. – 125 с. – Доступно також: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/index_1_11.pdf

Березівська Л. Д. Реформування загальної середньої освіти в Україні у ХХ столітті крізь призму джерелознавства : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Л. Д. Березівська ; НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Вінниця : Твори, 2019. – 251 с. – Доступно також: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Berezivska_L.D._Reforming_general_secondary_education_2019.pdf

Періодичні видання 1917–1945 рр. у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського : каталог / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: О. Б. Бондарчук, В. М. Іващенко та ін.] ; наук. ред. Л. Д. Березівська. – Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2019. – 361 с. – Доступно також: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Catalog_Periodicals_2019.pdf

Віртуальна кімната-музей рідкісної книги [Електронний ресурс] // ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського : офіц. сайт. – Київ, [б. р]. – Режим доступу: <https://dnpb.gov.ua/ua/virtualni-chyitalni-zaly/virtualna-kimnata-muzey-ridkisnoyi-knyhy>.

Українськомовну літературу 19 – першої пол. 20 ст. представлено у Кімнаті-музеї рідкісної книги бібліотеки, а також повні тексти деяких видань – у науково-педагогічній електронній бібліотеці.

На головну сторінку Електронна бібліотека

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України

Шановні читачі!
"Логін" номер Вашого читачького квитка. "Пароль" - 1. Якщо ви не є читачем бібліотеки, скористайтесь посиланням "Вхід незареєстрованих користувачів".
Про помилки у роботі системи повідомте службу технічної підтримки zvuk.dnpb@gmail.com

Логін: Пароль:

[Вхід незареєстрованих користувачів або Записатись в бібліотеку](#)

Е-бібліотека [Електронний ресурс] // ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського : офіц. сайт. – Київ, [б. р]. – Режим доступу: http://212.111.203.132/cgi-bin/irbis64r_plus/cgiirbis_64_ft.exe?C21COM=F&I21DBN=KNIGI_FULLTEXT&P21DBN=KNIGI&Z21ID=.

Адреса:

вул. М. Берлинського, 9
Київ, 04060
Україна

<https://dnrb.gov.ua/ua/>

E-mail:

dnrb@i.ua (для офіційних
звернень)

dovidka_dnrb@i.ua (для довідок)

fond.dnrb@ukr.net (послуги для
віддаленого користувача)

Виставку підготувала Шолохова Н. Є. – провідний бібліотекар відділу зберігання фонду, обслуговування користувачів та соціокультурної діяльності;
відповідальна – О. Б. Бондарчук завідувач відділу зберігання фонду, обслуговування користувачів та соціокультурної діяльності.

Використано матеріали з фонду ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського та Інтернет-ресурси (дата звернення 04.08.2025).